

УДК 330.341

М.О. ГАВРИСЬ, асист. НТУ «ХПІ»

ОЦІНКА ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА РАХУНОК ПОЗИКОВИХ КОШТІВ

Оновлення основних засобів є актуальною проблемою сьогодення. Для багатьох підприємств кредити банків є чи не єдиним джерелом коштів на модернізацію виробничих потужностей. В даній статті нами були розглянуті можливості і перспективи приватних фірм для використання з цією метою позикових засобів, оцінений ступінь прозорості банківських установ, річні ставки за інвестиційними кредитами та інші умови їхнього надання.

Modernizing of the basic assets is a topical problem of the present. For many business firms bank loans are may be the only source of funds for renewal of production facilities. In the article we have considered the opportunities and prospects for use of borrowed funds by private firms for this purpose, rated the degree of transparency of banking institutions, the annual rates of investment credits and other conditions of their granting.

Питання оновлення основних засобів сьогодні є надважливим для багатьох українських підприємств. Існує цілий ряд джерел фінансування цього процесу, але більшість з них є недоступними для вітчизняних фірм, особливо, під час світової фінансової кризи, яка серйозно вдарила по нашій державі. Одним з найбільш розповсюджених, але і дорогих джерел фінансування діяльності підприємств, у тому числі оновлення основних виробничих фондів, є банківські кредити. Далі буде розглянута вартість таких кредитних ресурсів і доцільність їхнього використання для придбання нерухомого майна, виробничого обладнання, транспортних засобів, тощо.

Більшість банків пропонують надання кредитів для придбання виробничого обладнання, транспортних засобів, об'єктів нерухомості та інших елементів основних засобів у вигляді окремих продуктів. Однак, за відсутності таких пропозицій ми будемо орієнтуватися на вартість інших кредитних товарів, таких як овердрафти, кредити на придбання автотранспорту та житла приватним особам і подібні. Слід також зазначити, що прозорість умов надання кредитів у різних банках України також істотно відрізняється. Окремі банки чітко презентують умови співпраці і отримання коштів, не приховуючи ставку відсотків за позиками, розміри додаткових комісій, тощо. Інші лише в загальних рисах окреслюють умови надання кредитних коштів, часто використовуючи формулювання: «ставка за кредитом складає від X % річних», «одноразова комісія за отримання позики складає не менше Y гривень» і тому подібні. Решта ж кредитних установ лише пропонує для отримання детальних умов звернутися у найближче своє відділення. В подальшому, ми будемо вказувати, до якої з трьох категорій

прозорості кредитної політики (назвемо їх прозора, умовно прозора, непрозора) належать банки.

Відзначимо, що отримання кредитних коштів завжди передбачає часткове фінансування проекту за рахунок власних коштів підприємства у розмірі, мінімум, 20-25% від його кошторисної вартості. Як правило, кредит надається під заставу ліквідного майна, тому у випадку виникнення проблем із забезпеченням виплат по ньому підприємство ризикує зіткнутися із серйозними проблемами, аж до втрати незалежності і банкрутства включно. Нами були проаналізовані відсоткові ставки за кредитами в національній валюті, а також у доларах та євро ряду провідних банків України.

Розпочнемо дослідження з одного з найбільших вітчизняних банків, який, до того ж, має найбільш розгалужену мережу відділень і банкоматів – Приватбанку. На відміну від більшості крупних банків, що проводять свої операції на території України, Приватбанком володіють переважно українські інвестори. При цьому, кредитна активність цієї установи поки що залишається на очевидно низькому рівні. Теоретично, можливо отримати кредит на загальні потреби підприємства, у тому числі на оновлення основних засобів, проте ніяких умов надання такого кредиту та розгляду заявки на його отримання на офіційному сайті Приватбанку немає. Єдина кредитна пропозиція для юридичних осіб, про яку є конкретна інформація на сайті – це овердрафти. Для українських клієнтів цей вид банківського продукту буде коштувати 24 відсотки річних, плюс 2% від встановленого ліміту одноразово. Сума кредиту може становити від 10 до 200 тис. грн., відповідно, комісія може сягати 4 тис. грн. Строк надання – до 12 місяців. Кредит має бути на 100% забезпечений заставним майном. Відзначимо, що овердрафти від Приватбанку, крім України доступні також в Росії, Грузії та Латвії. Умови надання в цих країнах дещо відрізняються від наведених. Ще один вид кредитування, про який можна дізнатися з офіційного сайту, і який дає загальне уявлення про рівень відсоткової ставки банку – на придбання автомобільного транспорту фізичними особами. Тут максимальний строк надання позики складає 5 років, сума – до 250 тис. грн., ставка – 22,44% річних, мінімальний аванс – 30% від вартості авто, стандартна КАСКО, що включається у вартість кредиту – від 3,1%. Дещо відрізняються умови при придбанні автомобіля з майданчика банку – ставка складе 20,4% річних, мінімальний аванс – 20% від вартості авто. Окрім кредитування, Приватбанк, разом з деякими іншими провідними банками, протягом останніх років пропонує від свого імені нову послугу – лізинг. Список об'єктів лізингу обмежений легковими і вантажними автомобілями, автобусами, та спецтехнікою для комерційних потреб. Детальні умови, знову ж таки, недоступні, проте відомі максимальний строк лізингу – 36 місяців, мінімальний аванс від вартості техніки – 20%, максимальна сума фінансування – до 250 тис. грн. на легкові автомобілі та до 400 тис. грн. на інші види техніки. В цілому, підсумовуючи вищесказане, можемо сказати, що кредитна політика Приватбанку є умовно прозорою, на межі з непрозорістю. Даних щодо відсоткових ставок по середньострокових та

довгострокових (зі строком погашення більше 12 місяців) кредитах отримати не вдалося, проте з високою часткою імовірності можна стверджувати, що вони складають не менше 25% річних, оскільки порівняно з овердрафтами такі кредити банки вважають більш ризикованими, про що свідчать їхні умови надання позик.

Наступними ми розглянемо два найкрупніші вітчизняні державні банки – Укрексімбанк (ВАТ "Державний експортно-імпортний банк України") та Ощадбанк, що теж має форму ВАТ.

Укрексімбанк має чи не найширший серед усіх банків, що працюють в Україні, спектр послуг з кредитування, причому більшість його кредитних пропозицій можуть бути використані підприємствами саме для фінансування оновлення своїх основних засобів. По-перше, цей банк пропонує спільну з Європейським банком реконструкції та розвитку Програму енергоефективності в Україні, в рамках реалізації якої підприємство, що модернізує своє виробництво згідно з європейськими стандартами енергозбереження, може отримати проектне фінансування, а фактично, середньостроковий (до 3 років) або довгостроковий (більше 3 років) кредит на купівлю та імплементацію обладнання, систем та процесів, що уможливають зниження споживання різних видів палива та енергії під дуже низький, за українськими стандартами, відсоток. Сума позики може сягати 10 млн. дол., строк фінансування – до 5 або 7 років з пільговим періодом у 2 роки. Конкретна річна відсоткова ставка не вказана, вона має бути узгоджена з кожним позичальником окремо, проте, виходячи наявної у відкритих джерелах інформації, мова може йти про 4-6% річних у доларах США. Однак, пакет документів, які треба надати для отримання такого кредиту вражає своїми обсягами а умови його отримання є досить жорсткими. Також Укрексімбанк самостійно надає кредити на придбання обладнання та устаткування, кредити на купівлю транспортних засобів, кредити для придбання нерухомості та земельних ділянок, кредити на розвиток бізнесу. Усі ці види кредитів так чи інакше можуть бути використані оновлення основних засобів. Умови кредитування досить детально розписані на офіційному сайті Укрексімбанку. Сума кредиту може складати від 50 тис. грн. до п'яти або десяти мільйонів грн., або еквівалент в іноземній валюті. Термін кредитування – до п'яти, семи або десяти років. Авансовий внесок платника – не менше 20%. Стягуються кілька видів комісійної винагороди, як одноразові, так і щомісячні. В сумі вони можуть суттєво збільшити вартість кредитів, піднімаючи річну відсоткову ставку на до 2% річних, плюс до 0,1% від суми кредиту щомісяця. Найнижчими є відсоткові ставки для кредитного продукту «Розвиток бізнесу» - від 15,4% річних у гривні, та від 7,3% річних у доларах США та євро. Інші види кредитів, які можна використати для оновлення основних засобів, дещо дорожчі – від 16,6% річних у гривні, від 9% річних у доларах США та від 8,1% річних у євро. Звісно ж, кінцева відсоткова ставка обирається персонально для кожного клієнта і може суттєво відрізнятись від наведених. Як і більшість інших банків, Укрексімбанк надає такі види кредитів, як

овердрафти юридичним особам, а також позики фізичним особам на придбання автомобілів, купівлю та будівництво житла, тощо. Вивчивши кредитні пропозиції цілого ряду вітчизняних банків, можемо зробити висновок, що Укрексімбанк має одну з найбільш структурованих систем кредитування. Кредитна політика цієї фінансової установи, принаймні формально, є досить прозорою, а відсоткові ставки за кредитами – відносно низькими. Проте, беручи до уваги вищесказане, а також державну форму власності банку, можна припустити, що звичайній комерційній фірмі буде досить складно отримати тут кредит.

Дещо інакше виглядають кредитні пропозиції другого найбільшого державного банку України – Ощадбанку. Кількість його кредитних пропозицій є меншою, ніж в Укрексімбанку, кредитна політика теж виглядає менш прозорою. Однак, банком передбачена можливість надання кредитних коштів на виконання капітальних витрат, на реалізацію інвестиційних проектів, а також на придбання нових транспортних засобів або сільгосптехніки. Лише останній з кредитних продуктів забезпечений задовільною кількістю інформації. Авансовий платіж користувача має скласти мінімум 10% від вартості техніки, строк користування кредитом – до 7 років, одноразова комісія при наданні кредиту – 0 або 1%, і, нарешті, кредитна ставка – від 22% річних у гривні. Кредит на виконання капітальних витрат, а саме такий варіант міг би найбільше зацікавити підприємство, що хоче оновити своє виробниче обладнання, надається на строк до трьох років. Інша конкретна інформація про умови такого кредиту відсутня, за виключенням того, що на офіційному сайті банку є інформація про мінімальні річні відсоткові ставки для юридичних осіб – це 22% річних у гривні, 11,7% у доларах США та 11,2% у євро. Можна припустити, що вони є справедливими і для інвестиційних та витратних кредитів. Як і в інших випадках, кредитні кошти мають бути забезпечені заставою з боку позичальника. Певний інтерес можуть становити також умови надання овердрафтів. Строк кредитування тут складає до 2 років, що є нетиповим, оскільки більшість банків обмежуються 6 або 12 місяцями. Відсоткові ставки є диференційованими і складають, залежно від терміну користування коштами, від 16 до 26% річних. Таким чином, Ощадбанк не може зацікавити клієнтів рекордно низькими відсотковими ставками, проте, вони все ще залишаються відносно невисокими, і є підстави вважати, що умови надання кредитів є більш лояльними, ніж, наприклад, в Укрексімбанку.

Крім названих вище банків ми також проаналізували ряд інших провідних кредитних установ, як вітчизняних, так і іноземних, що працюють на українському інвестиційному ринку, зокрема, "VAB Банк", "VTB Банк", "ОТП Банк", "Райффайзен Банк Аваль", Укрсиббанк, Укрсоцбанк. Прозорість цих установ, відсоткові ставки та інші умови надання кредитів у цих установах істотно відрізняються, проте нам вдалося виявити кілька загальних особливостей.

Дослідження показали, що механізми формування кредитних пропозицій є різноманітними і часто досить складними, що може заплутати споживача.

Ставки сьогодні теж істотно різняться і сягають 30% річних у гривні і близько 16-18% річних у доларах США та євро. Такі величини є безпрецедентно високими, навіть для України. Є і деякі об'єктивні обставини для підвищення банками кредитних відсоткових ставок. Так, офіційний сумарний рівень інфляції за 2009 рік склав 11,7%, що відносно небагато для України. Проте, реальний рівень споживчих цін у гривні підвищився значно істотніше, окремі групи товарів подорожчали на 50-100%. Вартість 1 долара США в Україні з липня 2008 р. по листопад 2010 р. зросла з 4,5 до 8 грн./дол., тобто більше ніж на 75%. Світова криза та внутрішні фактори спричиняють значне збільшення відсотку неплатежів по кредитах. Проте, вітчизняні банки значно більше піклуються про власні прибутки, аніж про допомогу українським підприємствам і вітчизняній економіці в цілому вийти з кризи з найменшими втратами. Надвисока вартість кредитних ресурсів не дозволяє більшості підприємств розглядати їх як реальне джерело фінансування оновлення основних засобів.

Список літератури: 1. Рейтинг прозорості українських банків. *Р. Корнільюк, Є. Шитко, Ю. Віннічук, Д. Денков.* www.epravda.com.ua/publications/2010/11/22/257461/ 2. Рейтинг надійності банківських вкладів. *Р. Корнільюк, Є. Шитко.* <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/08/4/243854/> 3. Офіційний сайт Приватбанку, інформація про кредити та гарантії корпоративним клієнтам. http://www.privatbank.ua/html/4_2au.html 4. Офіційний банк Укрексімбанку, інформація про кредитування малого і середнього бізнесу, корпоративного бізнесу. <http://www.eximb.com/ukr/sme/> <http://www.eximb.com/ukr/corporate/> 5. Офіційний сайт Ощадбанку, інформація про кредити для юридичних осіб. <http://www.oschadnybank.com.ua/services/private/credits/index.html.php>

Надійшла до редколегії 25.11.10